

## 4. BÖLÜM

### Dürtüselliğin Ölçümü ve Değerlendirilmesi\*

Melike EZERBOLAT ÖZATEŞ<sup>1</sup>  
Hüseyin GÜLEÇ<sup>2</sup>

Bu metinde, dürtüselliğin başka anlamlar şeklinde kullanımı yanı sıra yakın kavramların birbirleri yerine kullanımı azaltılmaya çalışılacaktır. Bu kavramı ölçmeye çalışan yöntemlere yapılacak yolculuk, bu iş için doğru yol olabilir. Bu kavramın çerçeveye olarak daha uygun hatlara sahip olması, sağlıklı veya hastalıklı olan bireylerde yapılan çalışmalarla sağlanacaktır. Bu ikili birbirini besleyecek şekilde yani döngüsel olarak gelişen ölçekler de hastalıkları daha iyi anlamamıza yol açacaklardır.

#### DÜRTÜSELLİĞİN TANIMLANMASI

Dürtüsellik tanımının fazlalığı hatta hala üzerinde tartışmaların sürdürülmesinden dolayı ölçülmesinde/değerlendirmesinde birçok yöntemin geliştirilmesine sebep olmuştur. Korku ve öfke gibi temel duygular sıklıkla dürtüsellik olarak adlandırılır. Karşıdaki kişi veya nesneye zarar verme amaçlı olarak gerçekleştiğinde agresif davranışa dönüşür. Ayrıca irritabilite ve disfori tanım-

\* ...Ölçmenin sınırlarını daha netleştirmek ve kafa karışıklığını önlemek için değerlendirmeden ayırmak gerekir. Değerlendirme, ölçme sonuçlarını bir ölçütle kıyaslayarak ölçülen nitelik hakkında bir karara varma sürecidir. Sınırları daha netleştirmeye devam edersek, ölçme tanımlama, değerlendirme ise yargılama işlemidir ve ölçme sonucunun bir ölçütle karşılaştırılmasına dayanır... Güleç H. Psikiyatride psikometri: Temel kavramlar. Psikiyatride Guncel Yaklasimler-Current Approaches in Psychiatry 2009;1(2):175-86.

<sup>1</sup> Uzm. Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, mezerbolat@hotmail.com

<sup>2</sup> Doç. Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, huseyingulec@yahoo.com

## SONUÇ

Yapı izole olarak değil, çoğu zaman bir karmaşıklığın içinde konumlanmaktadır. Bu karmaşık davranışta dürtüsellik, farklı farklı görünümlerini sergileyebilmektedir. Dürtüsellik alanında çalışacaklar, alttaki nörobiyolojik çatıya ve ölçümünde kullanılan bir çok farklı araçlara hakim olduklarında daha geniş yelpazede söz sahibi olabileceklerdir. Farklı yöntemlerde ölçüm yapan uygulamaların aynı anda kullanımı yeni ölçme aracı ihtiyacını azaltacağı gibi bu konuda kullanılacak daha etkin araçların gelişmesine de neden olacaktır.

## KAYNAKLAR

- Barratt, E. S. (1959). Anxiety and impulsiveness related to psychomotor efficiency. *Perceptual and Motor Skills*, 9(3), 191-198.
- Bech, P., & Mak, M. (1995). Measurements of impulsivity and aggression. *Impulsivity and Aggression*, 25-42.
- Belair, M. L., Kim, S. J., Thorne, J. E., Dunn, J. P., Kedhar, S. R., Brown, D. M., & Jabs, D. A. (2009). Incidence of cystoid macular edema after cataract surgery in patients with and without uveitis using optical coherence tomography. *American Journal of Ophthalmology*, 148(1), 128-135.e122. doi:10.1016/j.ajo.2009.02.029
- Buss, A. H., & Plomin, R. (1975). *A temperament theory of personality development*: Wiley-Interscience.
- Cattell, H. E. P., & Mead, A. D. (2008). The Sixteen Personality Factor Questionnaire (16PF). In G. J. Boyle, G. Matthews, & D. H. Saklofske (Eds.), *The SAGE handbook of personality theory and assessment*, Vol. 2. Personality measurement and testing (pp. 135-159). Sage Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781849200479.n7>
- Cloninger, C. R., Przybeck, T. R., Svrakic, D. M., & Wetzel, R. D. (1994). The Temperament and Character Inventory (TCI): A guide to its development and use.
- Conners, C. K., Staff, M., Connelly, V., Campbell, S., MacLean, M., & Barnes, J. (2000). Conners' continuous performance Test II (CPT II v. 5). *Mul-ti-Health Syst Inc*, 29, 175-196.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1985). *The NEO personality inventory*: Psychological Assessment Resources Odessa, FL.
- De Pascalis, V., & Speranza, O. (2000). Personality effects on attentional shifts to emotional charged cues: ERP, behavioural and HR data. *Personality and Individual Differences*, 29(2), 217-238.
- Delongis, D. (1991). Continuous performance test. *Santa Anita, CA, Wang Laboratories*.
- DeSchepper, B., & Treisman, A. (1996). Visual memory for novel shapes: implicit coding without attention. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 22(1), 27.
- Dick, D. M., Smith, G., Olausson, P., Mitchell, S. H., Leman, R. F., O'Malley, S. S., & Sher, K. (2010). Understanding the construct of impulsivity and its relationship to alcohol use disorders. *Addiction Biology*, 15(2), 217-226.
- Dickman, S. J. (1990). Functional and dysfunctional impulsivity: personality and cognitive correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(1), 95.
- Dougherty, D. M., Marsh, D. M., & Mathias, C. W. (2002). Immediate and delayed memory tasks: a computerized behavioral measure of memory, attention, and impulsivity. *Behavior research methods, instruments, & computers*, 34(3), 391-398.
- Dougherty, D. M., Mathias, C. W., Marsh, D. M., & Jagar, A. A. (2005). Laboratory behavioral measures of impulsivity. *Behavior Research Methods*, 37(1), 82-90.
- Eisenberg, D. T., Campbell, B., MacKillop, J., Lum, J. K., & Wilson, D. S. (2007). Season of birth and dopamine receptor gene associations with impulsivity, sensation seeking and reproductive behaviors. *PLoS One*, 2(11), e1216.
- Enticott, P. G., Ogloff, J. R., & Bradshaw, J. L. (2008). Response inhibition and impulsivity in schizophrenia. *Psychiatry Research*, 157(1-3), 251-254.
- Eriksen, B. A., & Eriksen, C. W. (1974). Effects of noise letters upon the identification of a target letter in a nonsearch task. *Perception & Psychophysics*, 16(1), 143-149.

- Eysenck, S. B., Pearson, P. R., Easting, G., & Allsopp, J. F. (1985). Age norms for impulsiveness, venturesomeness and empathy in adults. *Personality and Individual Differences*, 6(5), 613-619.
- Friedman, N. P., & Miyake, A. (2004). The relations among inhibition and interference control functions: a latent-variable analysis. *Journal of Experimental Psychology: General*, 133(1), 101.
- Gough, H. G. (1956). *California Psychological Inventory*. Consulting Psychologists Press..
- Gray, J., & McNaughton, N. (2000). *The Neuropsychology of Anxiety*. Oxford University Press. New York, 72-82.
- Guilford, J. P. (1949). *The Guilford-Zimmerman Temperament Survey*: Sheridan Beverly Hills, Calif.
- Güleç, H., Tamam, L., Turhan, M., Karakuş, G., Zengin, M., & Stanford, M. S. (2008). Psychometric Properties of the Turkish Version of the Barratt Impulsiveness Scale-11. *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni*, 18(4).
- Hoptman, M. J. (2015). Impulsivity and aggression in schizophrenia: a neural circuitry perspective with implications for treatment. *CNS Spectrums*, 20(3), 280-286.
- Jackson, D. N. (1974). *Personality research form manual*: research psychologists press.
- Jackson, D. N., Helmes, E., Hoffmann, H., Holden, R. R., Jaffe, P., Reddon, J. R., & Smiley, W. C. (1989). *Basic personality inventory*: Sigma Assessment Systems, Incorporated.
- Kagan, J., Rosman, B. L., Day, D., Albert, J., & Phillips, W. (1964). Information processing in the child: Significance of analytic and reflective attitudes. *Psychological Monographs: General and Applied*, 78(1), 1.
- Kane, M. J., & Engle, R. W. (2000). Working-memory capacity, proactive interference, and divided attention: limits on long-term memory retrieval. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 26(2), 336.
- Kane, M. J., Hasher, L., Stoltzfus, E. R., Zacks, R. T., & Connelly, S. L. (1994). Inhibitory attentional mechanisms and aging. *Psychology and Aging*, 9(1), 103.
- Karakuş, G. (2009). Dürtüsellik: Tanımlanması, Değerlendirilmesi ve Psikiyatrik Hastalıklarla İlişkisi. In L. Tamam (Ed.), *Dürtü Kontrol Bozuklukları* (pp. 15). Ankara: HYB Basım Yayın.
- Köse, S., Sayar, K., Kalelioğlu, Ü., Aydın, N., Celikel, F., Gülec, H., . . . Cloninger, C. R. (2009). Normative data and factorial structure of the Turkish version of the Temperament and Character Inventory. *Comprehensive Psychiatry*, 50(4)361-8.
- Lejuez, C. W., Read, J. P., Kahler, C. W., Richards, J. B., Ramsey, S. E., Stuart, G. L., . . . Brown, R. A. (2002). Evaluation of a behavioral measure of risk taking: the Balloon Analogue Risk Task (BART). *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 8(2), 75.
- Logan, G. D. (1994). On the ability to inhibit thought and action: A users' guide to the stop signal paradigm. In D. Dagenbach & T. H. Carr (Eds.), *Inhibitory processes in attention, memory, and language* (pp. 189-239). Academic Press..
- Mackillop, J., Anderson, E. J., Castelda, B. A., Mattson, R. E., & Donovan, P. J. (2006). Divergent validity of measures of cognitive distortions, impulsivity, and time perspective in pathological gambling. *Journal of Gambling Studies*, 22(3), 339-354.
- Marczinski, C. A., & Fillmore, M. T. (2003). Preresponse cues reduce the impairing effects of alcohol on the execution and suppression of responses. *Experimental and clinical psychopharmacology*, 11(1), 110.
- Oas, P. (1985). The psychological assessment of impulsivity: A review. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 3(2), 141-156.
- Pantle, M. L., Ebner, D. L., & Hynan, L. S. (1994). The Rorschach and the assessment of impulsivity. *Journal of Clinical Psychology*, 50(4), 633-638. doi:10.1002/1097-4679(199407)50:4<633::aid-jclp2270500421>3.0.co;2-h
- Parker, J. D., Bagby, R. M., & Webster, C. D. (1993). Domains of the impulsivity construct: A factor analytic investigation. *Personality and Individual Differences*, 15(3), 267-274.
- Patton, J. H., & Stanford, M. S. (2011). Psychology of impulsivity. *The Oxford handbook of impulse control disorders*, 262-275.
- Paul, T., Schroeter, K., Dahme, B., & Nutzinger, D. O. (2002). Self-injurious behavior in women with eating disorders. *American Journal of Psychiatry*, 159(3), 408-411.
- Robbins, T. (2002). The 5-choice serial reaction time task: Behavioural Pharmacology and functional neurochemistry. *Psychopharmacology*, 163(3-4), 362-380.

- Spinella, M. (2007). Normative data and a short form of the Barratt Impulsiveness Scale. *International Journal of Neuroscience*, 117(3), 359-368.
- Swann, A. C., Anderson, J. C., Dougherty, D. M., & Moeller, F. G. (2001). Measurement of inter-episode impulsivity in bipolar disorder. *Psychiatry Research*, 101(2), 195-197.
- Tamam, L., Güleç, H., & Karatas, G. (2013). Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF) Türkçe Uyarlama Çalışması/Short Form of Barratt Impulsiveness Scale (BIS-11-SF) Turkish Adaptation Study. *Noro-Psikiyatri Arsivi*, 50(2), 130.
- Tellegen, A. (1982). Brief manual for the multidimensional personality questionnaire. *Unpublished manuscript, University of Minnesota, Minneapolis*, 8, 1031-1010.
- Tellegen, A., & Waller, N. G. (2008). Exploring personality through test construction: Development of the Multidimensional Personality Questionnaire. *The SAGE handbook of personality theory and assessment*, 2, 261-292.
- Tolan, G. A., & Tehan, G. (1999). Determinants of short-term forgetting: Decay, retroactive interference, or proactive interference? *International Journal of Psychology*, 34(5-6), 285-292.
- Webster, C. D., & Jackson, M. A. (1997). *Impulsivity: Theory, assessment, and treatment*. Guilford Press.
- Whiteside, S. P., & Lynam, D. R. (2001). The five factor model and impulsivity: Using a structural model of personality to understand impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 30(4), 669-689.
- Wittmann, M., & Paulus, M. P. (2008). Decision making, impulsivity and time perception. *Trends in Cognitive Sciences*, 12(1), 7-12.
- Yargıç, İ., Ersoy, E., & Oflaz, S. B. (2011). UPPS dürtüsel davranış ölçeği ile psikiyatri hastalarında dürtüsellik ölçümü. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 21(2), 139-146.
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*. Oxford: Cambridge university press.